

НАЦІОНАЛЬНА БОРОТЬБА ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР: ІДЕЇ ЛЮДВІГА ФОН МІЗЕСА ДЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

КСЕНІЯ ЛОПУХ, кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса
Шевченка (м. Київ, Україна)

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-552-8-23>

Вступ. Проблематика взаємозв'язку між розвитком нації, держави та економіки постає щоразу в нових історичних контекстах. Після Першої світової війни австрійський економіст Людвіг фон Мізес у книзі *"Nation, State and Economy"* (1919) висунув тезу, що національна боротьба не обмежується культурною сферою – розвитком національних шкіл, мови чи її використанням адміністративними органами, – а охоплює все політичне життя нації, включно з її економічним аспектом [1, с. 82]. Для Л. фон Мізеса економіка є ареною, де вирішується доля національної незалежності, адже доступ до ресурсів, організація торгівлі та міжнародна інтеграція ринків формують основу державності.

У ХХІ ст. ця ідея набуває нової актуальності у зв'язку з війною росії проти України. Українська боротьба за незалежність розгортається не лише у військовій сфері, а й у сфері економіки: блокування портів, руйнування інфраструктури, контроль над енергетичними ресурсами та боротьба за доступ до європейських ринків – ті економічні виклики, які постали перед Україною у зв'язку із російською агресією. Європейська інтеграція – від *"Solidarity Lanes"* для експорту зерна до масштабних планів повоєнної відбудови – стає сучасною відповіддю на ті труднощі, що після Першої

світової війни призвели до дезінтеграції Східної та Центральної Європи.

Метою дослідження є спроба проаналізувати, крізь призму Мізесового трактування національної боротьби як економічного явища у контексті історичного досвіду міжвоєнної Європи, особливості економічної інтеграції України до Європейського Союзу для гарантування стабільності та її економічного розвитку в післявоєнний період.

Результати дослідження та їх обговорення. Для Л. фон Мізеса нація не могла існувати без економічної основи: економічна незалежність, доступ до ринків і можливість визначати власну політику є вирішальними для збереження національної ідентичності. У своїй праці *“Nation, State and Economy”* він критикував існуючу перед Першою світовою війною імперську модель економічної системи, де економічна дискримінація та протекціонізм ставали інструментами пригнічення націй. Тому він виступав за свободу торгівлі, спільні економічні простори й недискримінаційний доступ до ресурсів, вбачаючи у цьому гарантію миру та співіснування.

Історія міжвоєнної Східної та Центральної Європи підтвердила слушність застережень Л. фон Мізеса. Після розпаду Австро-Угорщини, Російської та Німецької імперій утворилися нові держави з новими митними кордонами. Транспортні мережі були зруйновані, міждержавна торгівля скоротилася, протекціонізм зріс. Економічна політика часто будувалася на етнічних засадах: «малі» нації або меншини обмежували у доступі до державних ресурсів та роботи у ключових галузях. Унаслідок цього регіон опинився у стані нестабільності, коли господарські труднощі сприяли зростанню радикальних рухів, авторитаризму та ревізіоністських амбіцій. Економічна дезінтеграція стала однією з причин, чому система безпеки Ліги Націй виявилася неефективною.

Економічну ситуацію в Україні після 2014 р., а особливо після повномасштабного російського вторгнення у 2022 р., можна назвати втіленням тез Л. фон Мізеса на практиці. Національна боротьба ведеться не лише на фронті, а й у сфері економіки. Так, у 2022 р. зв'язку із блокадою українських портів росією та її прагненням позбавити Україну доходів від експорту зерна – ключової статті валютних надходжень, виникла нагальна необхідність створення альтернативних сухопутних та річкових шляхів експорту. Відповіддю стала ініціатива *“Solidarity Lanes”* від ЄС, мета якої полягала у допомозі Україні з експортом та імпортом товарів залізницею, автомобільними та внутрішніми водними шляхами. Це зменшило ризик економічного колапсу та показало, що економічна інтеграція може компенсувати певні військові втрати.

Крім того, росія продовжує використовувати атаки на енергетику як зброю, руйнуючи інфраструктуру та обмежуючи її постачання. Україна у відповідь інтегрувала свою енергосистему з європейською ENTSO-E, що стало стратегічним кроком у напрямку її енергетичної незалежності. Інтеграція з ENTSO-E стала не лише технічним рішенням, а й політичним та цивілізаційним вибором української держави. Вона символізує відхід від пострадянського простору та рух у бік ЄС, підкріплюючи європейську ідентичність України.

Процес інституційної європеїзації України відбувається також за значної підтримки міжнародних партнерів через фінансування економічної відбудови і реконструкції України. Таким чином вони фактично сприяють вбудовуванню України у ширші архітектури глобального та європейського економічного порядку шляхом гармонізації стандартів, нормативно-правової бази, допомоги у реалізації інституційних реформ. Відбудова стає точкою входу для створення «інклюзивних інститутів», які обмежують рентний пошук та посилюють підзвітність держави.

Висновки. Отже, досвід після Першої світової війни показує, що економічна ізоляція та протекціонізм ведуть до нестабільності, конфліктів та реваншистських рухів. Натомість сучасна Україна, попри величезні втрати, інтегрується у європейські ринки, інститути та інфраструктурні мережі. Співпраця з наднаціональними інституціями та міжнародними фінансовими організаціями забезпечують рамки для відновлення України. Разом з тим, Україна стає тестом на спроможність цих інституцій виконати роль, яку не змогла виконати у свій час Ліга Націй.

Таким чином, сучасна боротьба України підтверджує актуальність ідеї Л. фон Мізеса про економічний аспект як ключовий вимір національної боротьби. Водночас вона демонструє, що успіх залежить від наявності інституційної підтримки та економічної інтеграції. У цьому контексті важливими є подальші дослідження щодо взаємозалежності між економічними реформами та формуванням громадянської нації в Україні.

Список використаної літератури:

1. Mises, L. von. *Nation, State, and Economy: Contributions to the Politics and History of Our Time*. New York: New York University Press, 1983 [1919].
2. Acemoglu, D., Robinson, J. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. Crown, 2012.
3. EU-Ukraine Solidarity Lanes. *European Commission*. URL: https://transport.ec.europa.eu/ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_en (date of access: 20.09.2025).